Grigore Constantinescu

Comuna

STOLNICI

PITEŞTI MMXV

STOLNICI

COMPONENŢĂ: Comuna este formată din 6 sate: **Stolnici**; Cochineşti; Cotmeana; Fâlfani; Izbăşeşti; Vlăşcuţa.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDETULUI: 38 km.
SUPRAFAŢĂ: 73,6 km^2.
POPULAŢIE: 3.382 locuitori [1.630 M + 1.752 F] (2011).

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

Cochineşti – 1563 [7071] aprilie 2 (DIR, XVI, B, ŢR, vol. III, doc. 210)● ***Pojorâte** (lângă Cochineşti) – 1569 [7078] decembrie 13 (DRH, B, ŢR, vol. VI, doc. 173)● **Stolnici** – 1557 [7066] noiembrie 22 (DIR, XVI, B, ŢR, vol. III, doc. 88).

În contextul localităților componente, cea mai veche atestare documentară se consemnează în cazul satului Stolnici.

Așezarea este atestată documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Pătrașcu cel Bun la 22 noiembrie 1557, prin care se confirmă marelui clucer Radu și jupaniței sale, Caplea, „satele hotărnicite de Ion clucerul din Stolnici".

Sit arheologic: Existenţa anterioară a unor comunităţi umane pe teritoriul actual este atestată prin două castre romane:

CASTRUL ROMAN FÂLFANI –[▲]– care ocupa o poziţie strategică favorizantă, fiind situat la limita unui deal şi era înconjurat, pe trei laturi, de văi adânci. Lagărul (cu dimensiunile de 84 x 120 paşi) era delimitat de un val cu lăţimea de 15 m, la bază şi înălţimea de circa 2 m, prevăzut cu un şanţ lat de 18 m şi adânc de 1,50 m.

CASTRUL ROMAN IZBĂŞEŞTI –[▲]– component al sistemului de apărare roman „Limes transalutanus", amplasat strategic, pe un deal înconjurat, pe trei laturi, de o vale adâncă (Valea Albă); poarta edificată pe singura latură accesibilă; suprafaţa de 84x120 paşi era fortificată cu val înalt de circa 2 m, lat jos de 15 m şi cu şanţ adânc de 1,50 m şi lat de 18 m. La Fâlfani, a fost descoperit un tezaur de 56 monede din argint turceşti datând din secolul al XVI-lea.

TOPONIMIE:

- **Cochineşti** – toponim incert, provenit dintr-un posibil eponim *Cochină* (la origine, apelativul *cochint* – „poreclă dată grecilor veniţi în perioada fanariotă") + sufixul colectiv –*eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării.
- **Cotmeana** <vezi comuna Cotmeana>. Numele anterior, *Căcărăzeni* este format pe baza eponimului-poreclă *Căcărează*, un cioban care, potrivit tradiţiei orale locale, s-a stabilit cu familia şi turma sa de oi în aria localităţii. Numele actual provine din denumirea apei care străbate localitatea.
- **Fâlfani** – toponim format, probabil, pe baza patronimicului *Fâlfoi* (poreclă având la origine verbul *a fâlfâi*) + sufixul –*ani* care relevă apartenenţa locală.
- **Izbăşeşti** – toponim cu caracter social derivat din apelativul *izbaşă* ≈ „secretar al marelui divan însărcinat cu grija corespondenţei" + sufixul colectiv –*eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării.
- **Stolnici** – toponim social format pe baza apelativului *stolnic* (înv.) „dregător care purta grija mesei domneşti, fiind şeful bucătarilor, al pescarilor şi al grădinarilor". Denumirea localităţii este asociată cu numele demnităţii feudale a stolnicului Bălăceanu care s-a stabilit pe moşia sa de aici, mutându-se de pe moşia Balaci din judeţul Teleorman.
- **Vlăşcuţa** – toponim topografic diminutival derivat din apelativul bulgar al numelui etnic *vlaski* ≈ „românesc".

SPECIFIC ETNOCULTURAL:

Arhitectură populară tradiţională caracteristică zonei de sud a judeţului Argeş. Vechile construcţii de locuit edificate din ostreaţă, tencuite cu lut, cu tălpi masive din lemn de stejar supraînălţate pe temelii din cărămidă au, la faţada principală, sală cu parmalâc din scânduri dispuse vertical. Stâlpii sălii, precum şi fruntarul prezintă decoraţii realizate în tehnica atât de ingenioasă a crestării, iar traforarea parmalâcului conferă spaţiului frontal construit atribute estetice. Un exemplar tipic, prin excelenţă, pentru vechea arhitectură locală, casa lui Radu Ioniţă, datată 1890, prezintă în plus capetele grinzilor realizate în motivul „cap de cal", iar şarpanta este fixată pe cununa acoperişului în cuie de lemn. Unele case vechi din Vlăşcuţa sunt construite din ostreaţă − bârnele de lemn fiind încheiate la „chert" ≈ „scob", în stâlpi; pereţii sunt cercuiţi cu spărturi din scânduri şi tencuiţi cu pământ şi nisip. Şarpanta în patru ape se prelungeşte în spatele casei, pentru a proteja „aplecătoarea" din paiantă. Construcţii de locuit specifice arhitecturii populare tradiţionale: Casa Ioniţă Maria [4/4 XIX] –[▲]–, Casa Nistoroaia Stela [1933] –[▲]– „clădită" de meşterul Ion Vasile.

Portul popular local, folclorul literar şi coregrafic înregistrează valori estetice inegalabile prin particularităţile evidente ale costumului, cântecului şi dansului căluşăresc.

Meştere renumite în arta ţesutului şi a cusutului: Maria Badea (n. 1949) şi Ioana Miucheanu (n. 1928) din satul Fâlfani, precum şi Floarea Grosu (n. 1938) şi Lucica Pietriş (n. 1950) se specializaseră în confecţionarea: iilor, cămăşilor bărbăteşti, fotelor, prosoapelor, şervetelor, feţelor de masă pe care le vindeau în târgurile din zonă.

Echipa de căluşari din Stolnici constituie una dintre formaţiile etalon ale dansului căluşăresc din judeţul Argeş; sub coordonarea vătafului Petre Măsală, căluşarii din localitate au obţinut numeroase premii la festivalurile şi concursurile de gen din ţară.

La Stolnici, se organizează anual, de ziua Înălţării Domnului, încă din anul 2000, o interesantă întrecere a căluşarilor din judeţul Argeş.

Din repertoriul folclorului coregrafic zonal, dansurile: Arnăuţeasca, Băltăreasca, Băluţa, Brâul căluşăresc, Brâul de la Fâlfani, Brâul de la Urluieni, Bumbacul, Burdelul, Castraveţii, Cochineasa (Cochineasca), De unu singur, Foişoreanca, Gheorghiţa din căluş, Hora Badiului (Hora Badii), Hora din căluş, Hora în două, Hora în patru, Hora Nuţii, Joiana, Lozasca, Mureşanca, Murguleţul de la Urluieni, Rustemul, Sârba căluşărească, Sârba-n tarapanale prezintă elemente locale de individualizare.

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

✚**Biserica «Cuvioasa Paraschiva»+«Sf. Nicolae» Cochineștii de Jos** – [▲]– a fost construită, în 1793, cu cheltuiala ctitorilor: popa Manea, preoteasa Ilinca, moş Vasile, jupan Anton postelnic, Voica postelniceasa, protopop Badea, popa Nica, prezbitera Ilinca, Ioan Celmare – tatăl popii Nica, Gheorghe Hagiu şi moștenii satului; datarea este corelată cu anul menționat pe unele icoane împărătești. De plan dreptunghiular, cu absidă poligonală decroșată; pridvor deschis cu arcade în plin cintru, susținute pe coloane și semicoloane angajate; turlă falsă de lemn, întrucât turla inițială din cărămidă a fost distrusă de cutremur. Decorație arhitecturală exterioară compusă dintr-un brâu în formă de tor încadrat de zimți şi cornișă zimțată.

Biserica a fost afectată de seisme, fiind consolidată în anii 1885-1886, la bolțile interioare și în pridvor; pereții au fost consolidați cu trei centuri metalice, racordate transversal prin vergele metalice, în 1979.

Pictura murală originară în frescă, realizată, în 1793, de Anghel zugrav prezintă scene biblice ample; în tabloul votiv, reprezentare realistă a bisericii (cu turlă de zid deasupra pronaosului, pridvor cu arcadă laterală); tablourile ctitorilor realizate după modele. Scena „Femeia sulemenită amenințată de moarte", pictată la intrarea scării clopotniței, prezintă un evident interes; pictură în tempera în exterior; repictată în anii 2000-2004.

În patrimoniul bisericii, se află volume ritualice: Penticostar [1889], Mineie [1891-1894]; icoane pictate pe lemn în 1793 și în 1802, de Anghel zugrav.

✚**Biserica «Adormirea Maicii Domnului» Cochineștii de Sus** – Uruci – [▲]– a fost construită din cărămidă în anul 1787, cu contribuția ctitorilor: protopop Badea,

protopop Vasile, popa Radu, popa Manea, popa Neacșu, Hagi Gheorghe, Necula şi obştea satului. Biserica, reparată în 1921, avariată de cutremurul din 1940, a fost consolidată cu centură de beton în 1943, odată cu refacerea pridvorului. Biserica este de plan dreptunghiular, cu absidă poligonală decroșată, pridvor deschis cu arcade în plin cintru susținute pe coloane și masive de zidărie. Turlă octogonală de lemn, pe tambur pătrat din cărămidă mascat de acoperișul bisericii, deasupra pronaosului.

Pictura murală originară aparţine zugravilor: Anghel, Oprea, Fotache [1794]; restaurarea picturii efectuate de Ana Maria Baciu (pronaos); Ion Chiriac (naos, altar), cu cheltuiala familiei Dumitru Ştefan, a preotului Ion Ionescu şi a enoriaşilor. În patrimoniul bisericii, se află volumele ritualice: Penticostar [1889], Triod [1891], Mineie [1891-1894]; icoane pictate pe lemn.

✚Biserica de lemn «Cuvioasa Paraschiva» Corbeşti –[▲]– Conform tradiţiei orale locale, a fost construită din bârne de lemn, în timpul domniei lui Mihai Viteazul [1593-1601], de către un cioban bogat din sat, Popârţă, ajutat de hatmanul Corbu, căpitan al voievodului muntean, din care ar descinde locuitorii aşezării Corbeşti. Numele anterior al aşezării a fost Popârţeşti-Corbeşti.

Biserica datează, probabil, de la începutul secolului al XIX-lea, întrucât icoanele împărăteşti originare sunt realizate în această perioadă. În anul 1874, a fost consolidată, pridvorul de lemn fiind înlocuit cu un pridvor de zid. Biserica are plan dreptunghiular, cu absidă la altar; pridvor deschis, sprijinit pe coloane de cărămidă. Fără turlă. Iconostas de lemn între altarul acoperit cu o boltă cilindrică şi naosul prevăzut, de asemenea, cu o boltă cilindrică independentă de cea a pronaosului. O particularitate de plan a monumentului o constituie supradimensionarea laterală a pronaosului în raport cu naosul. Intervenţii: „reînnoită" [1803]; consolidată [1874]; reparaţii [1941], clopotniţă [1998].

Pictura originară a fost realizată de Anghel zugrav şi popa Mihai, în 1803. Pictura exterioară executată în anul 1874 include, în registrul său, reprezentări de apostoli şi prooroci, spaţiile intermediare fiind completate printr-un décor vegetal format din stilizări florale în relief, iar, sub cruce, sunt fixate aplice cu grifoni afrontaţi sculptaţi în lemn.

În patrimoniul bisericii, se află icoanele pictate pe lemn, în anul 1803, de Anghel zugrav şi, în anul 1874, de un anonim, „Patimile Mântuitorului"– o icoană prăznicară cu 12 scene biblice. Clopotul bisericii datează din 1874.

✚Biserica «Sf. Nicolae»+«Cuvioasa Paraschiva» Fâlfani I (Căcărăzeni) [1895-1897] ~ctitorită de preot Duminică, Ion Boerescu, Marin Minulescu, Păun Păunescu, Ion Popescu, Enache Stoleru, Ion Dumitrescu, Gheorghe Dumitru, Gheorghe Florea şi Mihai Badea; construită conform proiectului arh. Costea Matei •intervenţii: renovare [1939]; consolidare [1997]; construirea unei clopotniţe [2001-2003] •pictură murală: Jeni Nicola şi Simon Nicola [1897]; restaurare pictură: Atanasie Budeanu din Bucureşti.

✚Biserica «Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil» Fâlfani II [1858]~ctitorită de Iorga, Stana, Radu Tudor, Marin, Dragomir, Enache ş. a. •intervenţii: consolidare cu bare metalice [1972] •pictura murală „renovată" [1972].

✚Biserica «Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil» Izbăşeşti –[▲]– construită în 1780, „„cu osteneala diaconului Coman, a soţiei sale, Bălaşa, şi a credincioşilor". Modificări structurale au fost efectuate, în cursul anilor 1884-1885, „cu cheltuiala şi stăruinţa domnilor: Iorgu Teodorescu, Şerban Ivan, Stan Popescu, Ioniţă Popescu şi preot Ion Creangă", „fiind renovată radical, lungindu-se în faţă cu trei stânjeni, făcându-se bolţi deasupra pronaosului şi refăcându-se tencuielile exterioare". În 1958, a fost închis pridvorul.

De plan dreptunghiular, cu absidă la altar; pridvor închis cu geamlâc, biserica are o turlă octogonală pe bază pătrată, cu şarpanta în „bulb de ceapă". Pictura murală originară executată de Gheorghe Stoenescu [1885]; renovată de pictorul Aurel Scărlătescu [1951-1952], „cu stăruinţa preotului Alexandru Ionescu şi a enoriaşilor". În patrimoniul bisericii, se află volumele ritualice: Apostol [1822], Octoih [1859], Cazanie [1873], Triod [1897], Minei septembrie [1897], Minei august [1898]; un clopot din 1895.

✚Biserica «Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil» + «Sf. Nicolae» Stolnici [1780]~ctitorită de familia vel stolnicului Constantin Bălăceanu împreună cu fiul său,

Constantin •intervenţii: reparaţii generale, adăugarea pridvorului, cu cheltuiala lui Constantin C. Bălăceanu [1892]; consolidare, reparaţii acoperiş [1998] •pictura murală: Gheorghe Stoenescu-Piteşti şi Constantin Petrescu-Craiova [1892]; Vasile Ivănescu-Curtea de Argeş [1958]; refăcută în tempera de Florin Paraschivescu-Piteşti [1999].

✚Biserica «Sf. Nicolae»+«Cuvioasa Paraschiva» Vlăşcuţa –[▲]– construită în 1821, de boierii Greceanu, pe Valea Cotmenei, în mijlocul fostei moşii a acestora; consolidată cu centuri metalice, în 1912, de către meşterul Molnar din Cioceşti, biserica a fost „refăcută din temelie", după planul arhitectului Teofan Stionescu, prin stăruinţa preotului Vasile Ponovescu, în 1925-1926.

De plan dreptunghiular, cu pridvor închis subdimensionat, biserica are trei turle: două, peste pronaos şi una, deasupra naosului. Pictura murală în frescă a fost realizată în stil realist de către renumitul pictor bisericesc Gheorghe Belizarie, în 1926. În patrimoniul bisericii, se află două clopote: unul, din 1918 şi celălalt, din 1941.

✝Monument eroi: **Stolnici** [1916-1918]; autor: N. Kaghiorghis (1931) – lângă Şcoala generală Stolnici.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 130 locuitori ai comunei Stolnici, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Războiul de independență [3], Primul război mondial [77], Al doilea război mondial [50].

❖ MEMENTO:

CONACUL BĂLĂCEANU –[▲]– construit la sfârşitul secolului al XIX-lea, conacul a fost modificat radical în 1938, printr-o extindere modernă, pe laturile de sud şi de vest. O casă anterioară aparţinând boierilor Bălăceni este consemnată documentar în 1747. În structura conacului, nucleul vechi de la parter este format din camere cu acces direct din sală; aripa nouă este compusă din camere dispuse pe două niveluri; balcon deschis; casa conacului nu are subsol. După exproprierea impusă de regimul comunist, în 1949, s-a intervenit în organizarea spaţiilor interioare, amenajate ca birouri, conacul devenind sediul IAS Stolnici. Modificările efectuate au constat din: scurtarea holului mare cu o cameră de 5 m lungime, crearea unor goluri între camere, înlocuirea parchetului cu scânduri de brad ş. a.

IN MEMORIAM

✪ **GRIGORE ALEXANDRU** [1940–1981] – poet născut în Fâlfani. Licenţiat al Facultăţii de filologie a Universităţii Bucureşti. Debut liric în revista „Luceafărul" [1968]. Opera: «Tăgade» [1970], «Ceremoniile» [1978], «La marginea împărăţiei» [1983].

✪ **ILEANA NICOLAE** [1927, Fâlfani - 1980] – inginer, profesor universitar la Institutul de arhitectură Bucureşti [1958-1966]. Opera: «Tehnologia lucrărilor de construcţii» «1959], «Organizarea şi planificarea lucrărilor de construcţii» [1963], «Principii de organizare şi conducere în construcţii» [1976] – în colaborare.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 427-428; Idem– *Bisericile de lemn din judeţul Argeş – monumente de arhitectură*, www.google.ro, calameo.1227548

Valentin Motreanu, Constantin Bălăceanu-Stolnici, Marius Motreanu– *Comuna Stolnici, judeţul Argeş. Tradiţie, istorie, contemporaneitate,* Piteşti, 2012, 455 p. + 27 file anexe nenumerotate+ 11 file foto nenumerotate; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

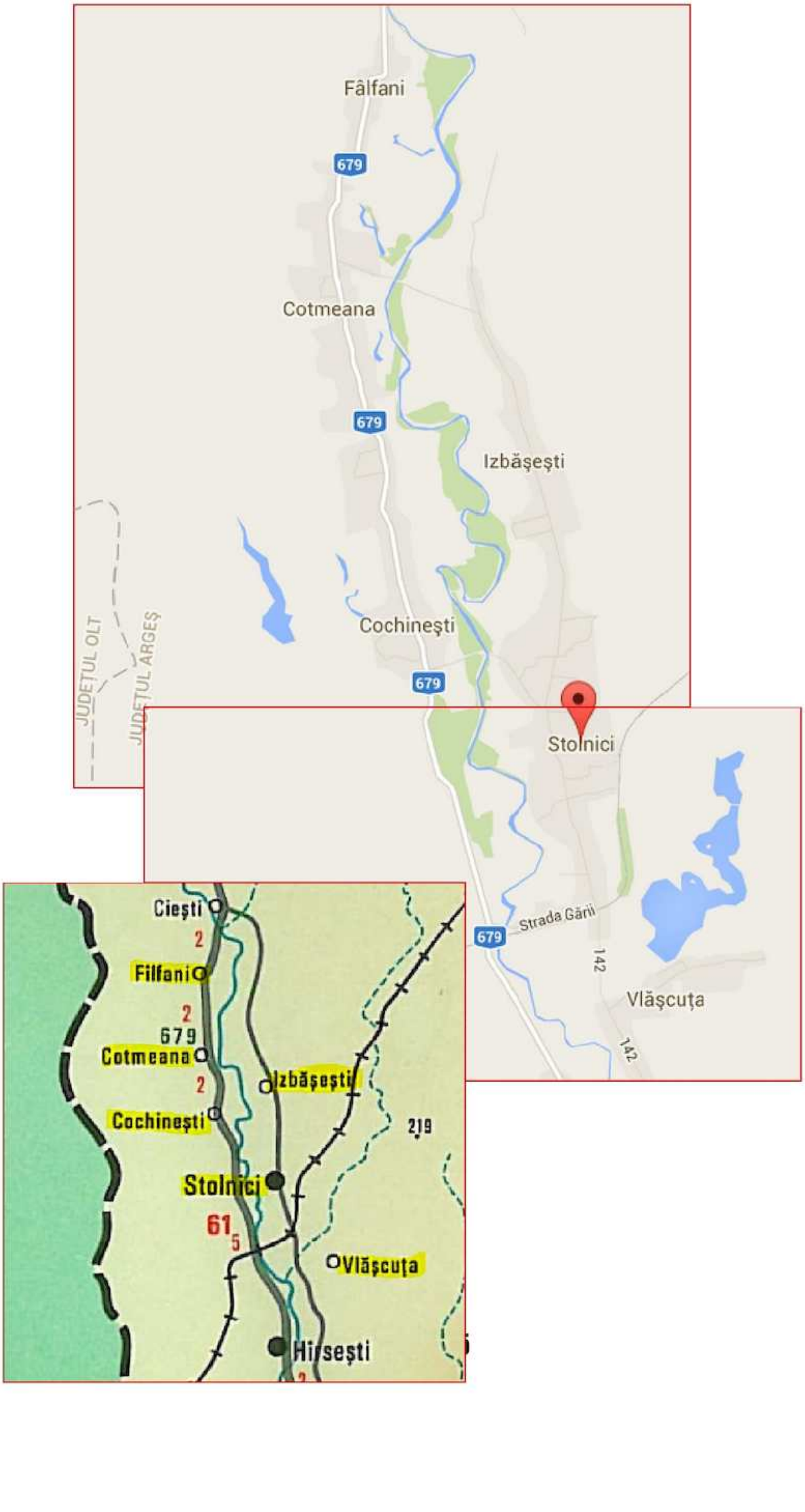
Fâlfani
679
Cotmeana
679
Izbăşeşti
Cochineşti
679
JUDEȚUL OLT
JUDEȚUL ARGEȘ
Stolnici
679
Strada Gării
142
Vlăşcuța
142
Cieşti
2
Filfani
2
679
Cotmeana
2
Izbăşeşti
Cochineşti
219
Stolnici
61
5
Vlăşcuţa
Hîrseşti

PRIMĂRIA COMUNEI STOLNICI.

GARA STOLNICI.

BISERICA DE LEMN CORBEŞTI.

MOARA BĂLĂCENILOR.

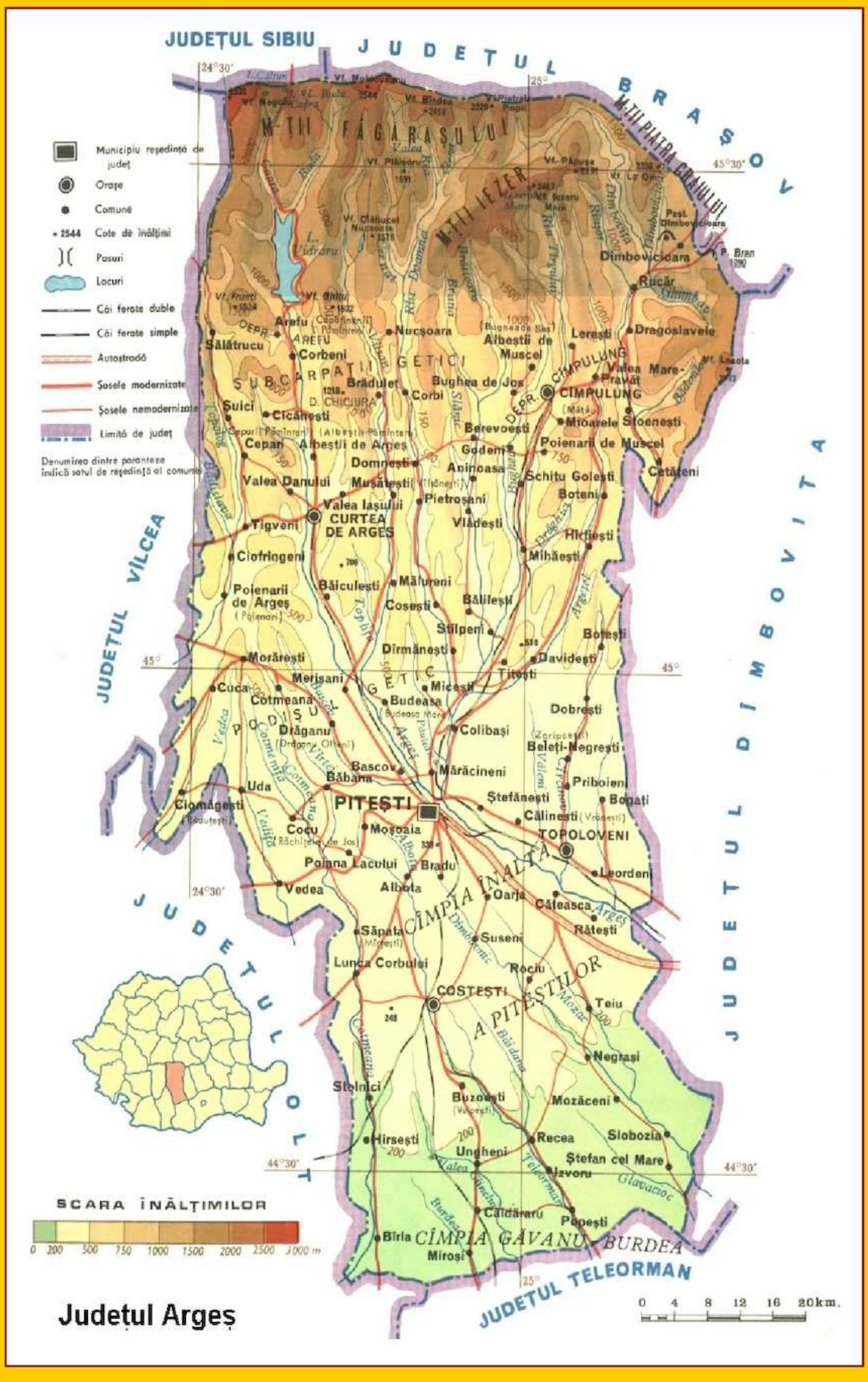

Județul Argeș